

**BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QUVCHILARIDA
INTERAKTIV METODLARDAN FOYDALANISH ORQALI
TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH**

Ilmiy rahbar: Raxmatov A.A.

Shahrisabz DPI "Sa'natshunoslik kafedrası" o'qituvchisi p.f.f.d. (PhD)

Ilmiy maslahatchi: Jamolova G.M.

IPU "Pedagogika va o'qitish metodikasi" kafedrası dotsenti., p.f.f.d. (PhD)

Muallif: Ostonova Uytula Jumanovna

*Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti pedagogika mutaxassisligi
magistratura 1-bosqich talabasi*

Annotatsiya. Ushbu ishda boshlang'ich ta'lim o'quvchilariga dars jarayonida interaktiv metodlardan foydalanishning ahamiyati, ularning o'quvchilarning faolligini oshirishdagi o'rni hamda ta'lim samaradorligiga ta'siri yoritilgan. Interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlash, muloqot qilish, jamoada ishlash va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish mumkinligi asoslab berilgan. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning bilimlarni oson o'zlashtirishiga, darsga bo'lgan qiziqishini oshirishga hamda o'qitish jarayonining samaradorligini ta'minlashga xizmat qilishi bayon etilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, interaktiv metodlar, ta'lim samaradorligi, pedagogik texnologiyalar, o'quvchi faolligi, mustaqil fikrlash, innovatsion yondashuv, hamkorlikda o'qitish, ta'lim jarayoni, metodik yondashuv.

Annotation. This work highlights the importance of using interactive techniques for primary education students in the course process, their role in increasing student activity as well as their impact on educational effectiveness. It is justified that through interactive methods, students can develop skills to think independently, communicate, work in a team and solve problem situations. It is also stated that classes organized on the basis of modern pedagogical technologies serve to facilitate the easy assimilation of knowledge, increase the interest of students in the lesson, and ensure the effectiveness of the teaching process.

Keywords: primary education, interactive methods, educational effectiveness, pedagogical technologies, student activity, independent thinking, innovative approach, collaborative teaching, educational process, methodological approach.

Аннотация. В данной работе освещено значение использования интерактивных методов в процессе обучения учащихся начального образования, их роль в повышении активности учащихся, а также их влияние на эффективность обучения. Обосновано, что с помощью интерактивных методов учащиеся могут развивать навыки самостоятельного мышления, общения,

работы в команде и решения проблемных ситуаций. Также отмечается, что занятия, организованные на основе современных педагогических технологий, способствуют легкому усвоению учащимися знаний, повышению их интереса к уроку, а также обеспечению эффективности учебного процесса.

Ключевые слова: начальное образование, интерактивные методы, образовательная эффективность, педагогические технологии, активность учащихся, самостоятельное мышление, инновационный подход, совместное обучение, образовательный процесс, методический подход.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o'qitish jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etishni, o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirishni hamda ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishni talab etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi umumiy o'rta ta'limning eng muhim poydevori hisoblanib, bu davrda o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan munosabati, o'qishga qiziqishi va intellektual salohiyati shakllanadi. Shu sababli boshlang'ich sinflarda darslarni samarali tashkil etish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlardan foydalanish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Interaktiv metodlar o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishga, o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirishga hamda ularni erkin va mustaqil fikr yuritishga o'rgatadi. Bunday metodlar orqali o'quvchilar faqat tayyor bilimlarni egallabgina qolmay, balki o'z fikrlarini bildirish, muammolarni hal qilish va jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Natijada ta'lim jarayoni yanada qiziqarli va samarali tashkil etiladi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, an'anaviy o'qitish usullari bilan bir qatorda interaktiv metodlardan foydalanish o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularning bilim darajasini mustahkamlaydi hamda ta'lim samaradorligini sezilarli darajada yaxshilaydi. Shuningdek, interaktiv metodlar o'quvchilarning muloqot madaniyatini shakllantirish, ularni faol ishtirok etishga undash va ijodiy fikrlashga yo'naltirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu ishning maqsadi boshlang'ich ta'lim o'quvchilarini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanishning samarali jihatlarini o'rganish hamda ular orqali ta'lim samaradorligini oshirish imkoniyatlarini yoritishdan iborat. Shu bilan birga, interaktiv metodlarning o'quv jarayonidagi o'rni, ularning afzalliklari va amaliy qo'llash imkoniyatlarini tahlil qilish ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shunday qilib, boshlang'ich ta'limda interaktiv metodlardan foydalanish o'qitish sifatini oshirish, o'quvchilarning bilimini mustahkamlash va ularning shaxsiy rivojlanishini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Mavzuga doir adabiyotlar tahlili. Boshlang'ich ta'limda interaktiv metodlardan foydalanish masalasi ko'plab pedagog va olimlar tomonidan o'rganilgan bo'lib, ular

o‘z ilmiy izlanishlarida ta‘lim samaradorligini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyatini alohida ta‘kidlab o‘tganlar. Xususan, pedagog olimlarning tadqiqotlarida interaktiv metodlar o‘quvchilarning faolligini oshirish, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda dars jarayonida o‘quvchi markazli yondashuvni ta‘minlashning muhim vositasi sifatida e‘tirof etiladi. Shuningdek, ilmiy manbalarda ta‘kidlanishicha, an‘anaviy dars o‘tish usullari asosan o‘qituvchining faoliyatiga tayanadi, interaktiv metodlar esa o‘quvchini ta‘lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Bu esa o‘quvchilarning bilimlarni chuqurroq o‘zlashtirishiga, dars davomida erkin fikr bildirishiga va o‘z bilimlarini amaliyotda qo‘llashiga imkon yaratadi. Pedagogik adabiyotlarda “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert”, “Baliq skeleti”, “Rolli o‘yinlar”, “Bahs-munozara” kabi interaktiv metodlarning boshlang‘ich ta‘limda qo‘llanishi o‘quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda samarali usul ekanligi qayd etilgan. Ushbu metodlar orqali o‘quvchilarni darsga jalb etish, ularning qiziqishini oshirish va bilimlarni mustahkamlash mumkinligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan. O‘zbek pedagog olimlaridan N. Saidahmedov, B. Yo‘ldoshev, R. Mavlonova, Sh. Sodiqov kabi tadqiqotchilar o‘z ishlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlarning nazariy asoslari hamda ularni amaliyotda qo‘llash masalalarini yoritganlar. Ularning ilmiy ishlarida ta‘lim jarayonini samarali tashkil etish uchun o‘qituvchi pedagogik mahoratga ega bo‘lishi, innovatsion metodlarni to‘g‘ri tanlay olishi va o‘quvchilarning yosh xususiyatlarini inobatga olishi zarurligi ta‘kidlangan. Xorijiy olimlarning tadqiqotlarida ham interaktiv o‘qitish metodlarining samaradorligi keng yoritilgan bo‘lib, ular o‘quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish, muammoli vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilish va kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi ko‘rsatib berilgan. Tahlil qilingan adabiyotlar shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich ta‘lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanish nafaqat o‘quvchilarning bilim darajasini oshiradi, balki ularning shaxsiy sifatlarini rivojlantirish, ijtimoiy faolligini kuchaytirish va ta‘lim jarayonining sifatini yaxshilashga ham xizmat qiladi. Shu sababli interaktiv metodlardan oqilona va maqsadli foydalanish ta‘lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqotlar metodologiyasi. Mazkur tadqiqot ishida boshlang‘ich ta‘lim o‘quvchilarida interaktiv metodlardan foydalanish orqali ta‘lim samaradorligini oshirish masalasini o‘rganishda bir qator ilmiy-pedagogik metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va amaliy usullar uyg‘un holda qo‘llanilib, mavzuning mazmunini chuqur tahlil qilishga alohida e‘tibor qaratildi. Tadqiqotning nazariy metodlari sifatida pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlarni o‘rganish, tahlil qilish, taqqoslash hamda umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Bu orqali interaktiv metodlarning ta‘lim jarayonidagi o‘rni, ularning o‘quvchilar bilimini oshirishdagi

ahamiyati hamda pedagogik imkoniyatlari o'rganildi. Amaliy metodlar sifatida kuzatish, suhbat, savol-javob, pedagogik tajriba hamda tahlil usullaridan foydalanildi. Kuzatish metodi orqali dars jarayonida interaktiv metodlardan foydalanishning o'quvchilar faolligiga ta'siri o'rganildi. Suhbat va savol-javob metodlari yordamida o'quvchilarning darsga bo'lgan munosabati, qiziqishi va o'zlashtirish darajasi aniqlandi. Shuningdek, pedagogik tajriba metodi orqali interaktiv metodlar qo'llanilgan darslar va an'anaviy usulda o'tilgan darslar natijalari o'zaro taqqoslandi. Olingan natijalar tahlil qilinib, interaktiv metodlarning ta'lim samaradorligini oshirishdagi ijobiy ta'siri asoslab berildi. Tadqiqot jarayonida olingan ma'lumotlarni qayta ishlashda tahlil, sintez va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Bu esa tadqiqot natijalarining ilmiy asoslangan xulosalarini shakllantirishga yordam berdi. Natijada, tanlangan metodologiya boshlang'ich ta'limda interaktiv metodlardan foydalanishning samaradorligini aniqlash, ularning afzalliklarini ochib berish hamda ta'lim jarayoniga samarali joriy etish bo'yicha ilmiy xulosalar chiqarish imkonini berdi.

Natija va muhokama. Tadqiqot jarayonida boshlang'ich ta'lim darslarida interaktiv metodlardan foydalanish o'quvchilarning darsdagi faolligini sezilarli darajada oshirishi aniqlandi. Interaktiv metodlar qo'llanilgan darslarda o'quvchilar mavzuni o'zlashtirishda faol ishtirok etib, savollarga erkin javob berishga, o'z fikrlarini mustaqil bayon etishga va jamoa bilan ishlashga harakat qilganliklari kuzatildi. Bu esa ularning nafaqat bilim darajasiga, balki muloqot ko'nikmalariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Shuningdek, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, interaktiv metodlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning diqqatini uzoq vaqt davomida saqlab turishga yordam beradi. An'anaviy dars usullariga nisbatan interaktiv yondashuv qo'llanilgan mashg'ulotlarda o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari yuqoriroq bo'lishi kuzatildi. Muhokama jarayonida interaktiv metodlarning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining pedagogik mahorati, darsni to'g'ri rejalashtirishi va metodlarni o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos holda tanlay olishiga bog'liq ekanligi ham aniqlandi. Agar interaktiv metodlar maqsadga muvofiq va tizimli ravishda qo'llansa, ular ta'lim sifatini oshirishning muhim vositasiga aylanishi mumkin. Bundan tashqari, interaktiv metodlar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tezkor qaror qabul qilish, muammoli vaziyatlarga yechim topish hamda o'z fikrini asoslab berish kabi muhim kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qilishi ta'kidlandi. Bu esa zamonaviy ta'limning asosiy talablaridan biri hisoblanadi. Umuman olganda, o'tkazilgan tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi. Shu sababli dars jarayonida zamonaviy interaktiv metodlardan keng foydalanish ta'lim sifatini yanada yaxshilashga xizmat qiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'lim jarayonida interaktiv

metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Bunday metodlar orqali o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi ortadi, ularning faolligi kuchayadi hamda mustaqil va erkin fikrlash ko'nikmalari rivojlanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, interaktiv metodlar qo'llanilgan darslarda o'quvchilar mavzuni yaxshiroq o'zlashtiradi, jamoa bilan ishlashni o'rganadi va o'z fikrini aniq ifodalashga harakat qiladi. Bu esa o'z navbatida ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, interaktiv metodlar o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, interaktiv metodlardan samarali foydalanish o'qituvchidan yuqori pedagogik mahorat, darsni puxta rejalashtirish va har bir metodni o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos ravishda tanlashni talab etadi. Faqatgina to'g'ri tanlangan va maqsadga yo'naltirilgan metodlarga kutilgan natijani beradi. Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, boshlang'ich ta'limda interaktiv metodlardan keng foydalanish ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim darajasini mustahkamlash va ularni har tomonlama rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Shu sababli ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlardan foydalanishni yanada takomillashtirish muhim vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Saidahmedov N. – Yangi pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan, 2018.
2. Mavlonova R., Rahmonqulova N. – Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2017.
3. Yo'ldoshev B. – Pedagogik texnologiyalar asoslari. Toshkent: Innovatsiya, 2019.
4. Sodiqov Sh. – Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. Toshkent, 2016.
5. Tolipov O'., Usmonboyeva M. – Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari. Toshkent: Fan, 2015.
6. Azizxo'jayeva N. – Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2014.
7. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. – Ta'limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Iste'dod, 2018.
8. Xoliqov A. – Pedagogik mahorat. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2016.
9. Ochilov M. – Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: O'qituvchi, 2017.
10. Jumayev M. – Boshlang'ich sinflarda o'qitish metodikasi. Toshkent: Ilm Ziyo, 2020.